

WYODRĘBNIANIE FONEMÓW

Instrukcje badania i obliczania wyników

O teście

Co test mierzy?	Test mierzy świadomość fonologiczną, a konkretnie zdolność analizy pseudosłów różniących się poziomem złożoności fonologicznej. Zadaniem dziecka jest wyodrębnienie głosek w nagłosie (aliteracje) i wygłosie (kody).	
Zakres wieku	Test jest łatwiejszy niż usuwanie fonemów i stąd odpowiedni dla dzieci w zerówce i klasie 1, oraz starszych dzieci u których podejrzewamy bądź potwierdziliśmy trudności fonologiczne lub w czytaniu i pisaniu.	
Obliczanie wyników	Mierzymy tylko poprawność. Jeśli dziecko wykona ten test z łatwością (poprawność co najmniej 80% zarówno w nagłosie jak i w wygłosie) wówczas należy rozważyć badanie bardziej złożonym testem Usuwania Fonemów, w którym mierzy się zarówno poprawność jak i czas wykonania.	
Normy	Obecnie dysponujemy brytyjskimi normami dla dzieci w zerówce [<i>Reception</i>] i klasie 1 [<i>Year 1</i>]	
Materiały i narzędzia	Urządzenie do nagrywania <i>Wyodrębnianie fonemów — arkusz wyników</i>	

Procedura badania - NAGŁOS

1.1. Wprowadzenie

Mówimy do dziecka:

Zagramy w grę ze słowami. Niektóre słowa będą zmyślone, one nic nie znaczą. Gra się tak: ja powiem słowo, a ty powiesz PIERWSZY dźwięk, jaki słyszysz w tym słowie.

Weźmy słowo KOT. Pierwszy dźwięk w słowie KOT to /k/ [i tu, w całym teście starannie artykułujemy *głoski*, a nie nazwy liter]. Na samym początku słowa KOT słyszymy /k/. Powiedz proszę /k/ [upewniamy się, że dziecko powtarza prawidłowo].

Teraz spróbujmy ze zmyślonym słowem — SOT. Pierwszy dźwięk w słowie SOT to /sss/ [celowo wydłużamy głoskę]. Czy słyszysz to? SOT, /s/ Powiedz proszę /s/.

1.2. Trening

Ćwiczenie 1

Mówimy do dziecka:

Spróbujmy jeszcze. Moje zmyślane słowo to GOM, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. **Jaki jest pierwszy dźwięk w słowie GOM?** [wyraźnie wypowiadamy głoskę /g/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Pierwszy dźwięk w słowie GOM to /g/** — i przechodzimy do ćwiczenia 2.

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Pierwszy dźwięk w GOM to /g/, powiedz /g/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do ćwiczenia 2.

Ćwiczenie 2

Mówimy do dziecka:

Następne zmyślane słowo to FIP, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. **Jaki jest pierwszy dźwięk w słowie FIP?** [wyraźnie wypowiadamy głoskę /f/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Pierwszy dźwięk w słowie FIP to /f/** — i przechodzimy do ćwiczenia 3.

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Pierwszy dźwięk w FIP to /f/, powiedz /f/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do ćwiczenia 3.

Ćwiczenie 3

Mówimy do dziecka:

Teraz moje zmyślane słowo to SMEF, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. **Jaki jest pierwszy dźwięk w słowie SMEF?** [wyraźnie wypowiadamy głoskę /s/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Pierwszy dźwięk w słowie SMEF to /s/** — i przechodzimy do ćwiczenia 4.

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Pierwszy dźwięk w SMEF to /s/, powiedz /s/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do ćwiczenia 4.

Ćwiczenie 4

Mówimy do dziecka:

Następne zmyślane słowo to BRASZ, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. **Jaki jest pierwszy dźwięk w słowie BRASZ?** [wyraźnie wypowiadamy głoskę /b/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Pierwszy dźwięk w słowie BRASZ to /b/** — i przechodzimy do badania właściwego

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Pierwszy dźwięk w BRASZ to /b/, powiedz /b/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do badania właściwego.

We wszystkich powyższych ćwiczeniach starannie wymawiaj głoski w izolacji, a nie nazwy liter (np. /g/ a nie /gie/, /f/ a nie /ef/, /s/ a nie /es/)

Pamiętaj, że dziecko ma powtórzyć każde pseudosłowo zanim udzieli odpowiedzi (tj. wymówi pojedynczą głoskę)/

Jeśli w dziecko błędnie powtórzy jakieś pseudosłowo treningowe to wypowiedz go jeszcze raz prawidłowo i poproś dziecko o powtórzenie (chyba że ma ono wadę wymowy, która mu to uniemożliwia).

Powtórz pseudosłowa treningowe także, jeśli to konieczne ze względu na nagły hałas (np. kaszlnięcie) lub gdy dziecko o to poprosi.

1.3. Badanie właściwe

Mówimy do dziecka:

Teraz spróbuj sam/a. Ja powiem słowo, potem ty je powtórz, a potem powiedz mi pierwszy dźwięk, jaki słyszysz w tym słowie. Spróbuj zrobić to najszybciej jak potrafisz, ale bez błędów.

Przypomnij dziecku, żeby powtórzyło każde pseudosłowo zanim udzieli odpowiedzi.

Jeśli dziecko popełni cztery błędy pod rząd w danym bloku 8 pozycji testowych, to przerwij badanie (tj. uznaj pozostałe pozycje w tym bloku za wykonane błędnie) i zaczynij badać kolejnym blokiem.

Przeprowadzanie testu

- Postępuj ściśle według instrukcji przedstawionych powyżej oraz w **Arkuszu Odpowiedzi**.
- Jeśli dziecko błędnie powtórzy pseudosłowo lub udzieli odpowiedzi innej niż oczekiwana zapisz to w Arkuszu Odpowiedzi.

Obliczanie wyników

- Przyznaj **dwa punkty** za każdy wyodrębniony fonem. Należy przyznać dwa punkty kiedy:
 - Dziecko poprawnie powtarza pseudosłowo i udziela odpowiedzi zgodnej z kluczem (np. **FIP**: dziecko powtarza **FIP** i odpowiada **/f/**).
 - Dziecko powtarza pseudosłowo błędnie, ale udziela odpowiedzi zgodnej z kluczem (np. **FIP**: dziecko powtarza **WIP**, ale odpowiada **/f/**).
- Przyznaj **jeden punkt** jeśli dziecko:
 - powtarza pseudosłowo błędnie, ale udziela odpowiedzi, która jest poprawna z punktu widzenia błędnego powtórzenia (np. **FIP**: dziecko powtarza **WIP** i odpowiada **/v/**).
 - Dziecko wcale nie powtarza pseudosłowa, ale udziela odpowiedzi zgodnej z kluczem (np. **FIP** – dziecko nie powtarza, ale odpowiada **/f/**). Gdy tak się zdarzy, zaznacz to w arkuszu odpowiedzi i powiedz **Pamiętaj, żeby najpierw powtórzyć słowo i dopiero wtedy odpowiadać**.
- We wszystkich innych przypadkach odpowiedzi niezgodne z kluczem otrzymują **zero punktów**.

Procedura badania - WYGŁOS

2.1. Wprowadzenie

Mówimy do dziecka:

Zagramy w inną grę ze zmyślonymi słowami. Tym razem powiem śmieszne słowo, a ty mi powiesz, co słyszysz NA KOŃCU.

Weźmy słowo KOŃ. Ostatni dźwięk w słowie KOŃ to /ɲ/ [i tu, w całym teście starannie artykułujemy głoski, a nie nazwy liter]. Słyszysz to? KOŃ... Ń. Powiedz proszę /ɲ/ [upewniamy się, że dziecko powtarza prawidłowo].

Teraz spróbujmy ze zmyślonym słowem — SOT. Ostatni dźwięk w słowie SOT to /t/ [wypowiadając słowo, akcentujemy mocno ostatnią głoskę]. Na samym końcu mamy T. Czy słyszysz to? SOT, /t/. Powiedz proszę /t/.

2.2. Trening

Ćwiczenie 1

Mówimy do dziecka:

Spróbujmy jeszcze. Moje zmyślane słowo to MOS, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. Jaki jest ostatni dźwięk w słowie MOS? [wypowiadając słowo, akcentujemy mocno ostatnią głoskę].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Ostatni dźwięk w słowie MOS to /s/** — i przechodzimy do ćwiczenia 2.

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Ostatni dźwięk w MOS to /s/, powiedz /s/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do ćwiczenia 2.

Ćwiczenie 2

Mówimy do dziecka:

Następne zmyślane słowo to BEL, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. Jaki jest ostatni dźwięk w słowie BEL? [wyraźnie wypowiadamy głoskę /l/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Ostatni dźwięk w słowie BEL to /l/** — i przechodzimy do ćwiczenia 3.

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Ostatni dźwięk w BEL to /l/, powiedz /l/** [czekamy, aż dziecko powtórzy].

Dobrze! Spróbujmy z innym słowem — i przechodzimy do ćwiczenia 3.

Ćwiczenie 3

Mówimy do dziecka:

Teraz moje zmyślane słowo to KOLP, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. **Jaki jest ostatni dźwięk w słowie KOLP?** [wyraźnie wypowiadamy głoskę /p/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Ostatni dźwięk w słowie KOLP to /p/** — i przechodzimy do ćwiczenia 4.

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Ostatni dźwięk w KOLP to /p/, powiedz /p/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do ćwiczenia 4.

Ćwiczenie 4

Mówimy do dziecka:

Następne zmyślane słowo to SEST, powtórz proszę [upewniamy się, że dziecko powtarza słowo prawidłowo]. **Jaki jest ostatni dźwięk w słowie SEST?** [wyraźnie wypowiadamy głoskę /t/].

Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, mówimy: **Świetnie! Ostatni dźwięk w słowie SEST to /t/** — i przechodzimy do badania właściwego

Jeśli dziecko odpowie błędnie, mówimy: **Nie. Ostatni dźwięk w SEST to /t/, powiedz /t/** [czekamy, aż dziecko powtórzy]. **Dobrze! Spróbujmy z innym słowem** — i przechodzimy do badania właściwego.

We wszystkich powyższych ćwiczeniach starannie wymawiaj głoski w izolacji, a nie nazwy liter (np. /t/ a nie /te/, /l/ a nie /el/, /s/ a nie /es/)

Pamiętaj, że dziecko ma powtórzyć każde pseudosłowo zanim udzieli odpowiedzi (tj. wymówi pojedynczą głoskę)/

Jeśli dziecko błędnie powtórzy jakieś pseudosłowo treningowe, to wypowiedz je jeszcze raz prawidłowo i poproś dziecko o powtórzenie (chyba że ma ono wadę wymowy, która mu to uniemożliwia).

Powtórz pseudosłowa treningowe także, jeśli to konieczne ze względu na nagły hałas (np. kasznięcie) lub gdy dziecko o to poprosi.

2.3. Badanie właściwe

Mówimy do dziecka:

Teraz spróbuj sam/a. Ja powiem słowo, potem ty je powtórz, a potem powiedz mi ostatni dźwięk, jaki słyszysz w tym słowie. Spróbuj zrobić to najszybciej, jak potrafisz, ale bez błędów.

Przypomnij dziecku, żeby powtórzyło każde pseudosłowo zanim udzieli odpowiedzi.

Jeśli dziecko popełni cztery błędy pod rząd w danym bloku 8 pozycji testowych, to przerwij badanie (tj. uznaj pozostałe pozycje w tym bloku za wykonane błędnie) i zacznij badać kolejnym blokiem.

Przeprowadzanie testu

- Postępuj ściśle według instrukcji przedstawionych powyżej oraz w **Arkuszu Odpowiedzi**.
- Jeśli dziecko błędnie powtórzy pseudosłowo lub udzieli odpowiedzi innej niż oczekiwana, zapisz to w Arkuszu Odpowiedzi.

Obliczanie wyników

- Przyznaj **dwa punkty** za każdy wyodrębniony fonem. Należy przyznać dwa punkty kiedy:
 - Dziecko poprawnie powtarza pseudosłowo i udziela odpowiedzi zgodnej z kluczem (np. **MOS**: dziecko powtarza **MOS** i odpowiada /s/).
 - Dziecko powtarza pseudosłowo błędnie, ale udziela odpowiedzi zgodnej z kluczem (np. **MOS**: dziecko powtarza **MOF**, ale odpowiada /s/).
- Przyznaj **jeden punkt** jeśli dziecko:
 - powtarza pseudosłowo błędnie, ale udziela odpowiedzi, która jest poprawna z punktu widzenia błędnego powtórzenia (np. **MOS**: dziecko powtarza **MOF** i odpowiada /f/).
 - Dziecko wcale nie powtarza pseudosłowa, ale udziela odpowiedzi zgodnej z kluczem (np. **MOS** – dziecko nie powtarza, ale odpowiada /s/). Gdy tak się zdarzy, zaznacz to w arkuszu odpowiedzi i powiedz: **Pamiętaj, żeby najpierw powtórzyć słowo i dopiero wtedy odpowiadać.**
- We wszystkich innych przypadkach odpowiedzi niezgodne z kluczem otrzymują **zero punktów**.